

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник наукових праць
Рівненського державного
гуманітарного університету

**Актуальні
проблеми
сучасної
філології**

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Випуск XVIII

*Наукові записки
Рівненського державного
гуманітарного університету*

Рівне–2010

ББК 81 Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету.
А 43 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.
4 Вип. 18. – Рівне: РДГУ, 2010. – 265 с.
УДК
811.161.2

У збірнику, присвяченому 70-річчю видатного сучасного вченого-лінгвіста, академіка АН ВШ України, доктора філологічних наук, професора Каленика Федоровича Шульжука, вміщено статті науковців Рівненського державного гуманітарного університету та інших провідних вишів України з актуальних проблем граматичної будови української мови. У полі зору дослідників питання синтаксису, морфології, лексикології, мовної освіти тощо.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів філологічних факультетів, учителів української мови.

Редакційна колегія:

Головний редактор	Шульжук Каленик Федорович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету, дійсний член Академії наук вищої школи України
Заступник головного редактора	Степанова Ольга Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету

Члени редакційної колегії:

1. **Архангельська А.М.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства та славістики Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
2. **Вихованець І.Р.**, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.**, доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Донецького національного університету.
5. **Кірілкова Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
6. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Мандрик Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри методики викладання та культури української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Мірченко М.В.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.
9. **Тищенко О.В.**, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
10. **Шкарбан Т.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Шульжук Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання та культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядник: Степанова О.І.

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 10 від 30.04.2010 р.)

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12. Рівненський державний гуманітарний університет.
(вул. Остафова, 31; кафедра української мови)

ОКАЗІОНАЛЬНІ ІМЕННИКИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ КОНКРЕТНОЇ ПРЕДМЕТНОСТІ В ПОЕТИЧНОМУ СЛОВНИКУ ВАСИЛЯ БАРКИ

У статті проаналізовано семантичні особливості okazіональних іменників з конкретним значенням, виокремлено найбільш значущі лексико-семантичні групи субстантивів.

Ключові слова: авторський лексичний новотвір, неолексема, лексико-семантична група, сема.

Лексико-граматичний клас іменників найбільш інтенсивно поповнюється новими одиницями. Так само продуктивним є і клас авторських новотворів-іменників. Вони відзначаються великою семантичною наповненістю та структурною різноманітністю. Okазіональні іменники були об'єктом багатьох наукових розвідок (Г. М. Вокальчук, В. С. Калашник, С. М. Климович, В. П. Олексенко та ін.).

У поетичному лексиконі В. Барки okazіональні іменники становлять найбільшу групу інновацій (57%) від загальної кількості авторських лексичних новотворів (далі – АЛН). Перевага іменників пояснюється потребою насамперед експресивної номінації предметів, реалій, явищ, понять, їх властивостей тощо, напр.: *хліболюбець, хмаризник, напівнегода, озвірність, подоців'я, білоберезець, втечник, звіропійт, сивосніжність, синявник, блискавиччя, білосонце, підковокраб*. Серед індивідуально-авторських іменників В. Барки найрепрезентативнішими є конкретні іменники. Отже, метою пропонованої статті є аналіз семантичних особливостей okazіональних іменників зі значенням конкретної предметності, зафіксованих у поезії В. Барки.

Серед АЛН понад 60 одиниць є okazіональними назвами осіб (далі – НО). У лексичному складі будь-якої мови НО формують численний і різноманітний щодо семантики клас номінативних одиниць, який виділяється зі складу конкретної лексики на основі категорійної семи 'особа'. Тому закономірним є те, що найчисленніший клас серед індивідуально-авторських новотворів у поетичному лексиконі українських авторів, у тому числі й В. Барки, формують НО, в основу okazіональної номінації яких покладено різноманітні ознаки. Отже, інновації об'єднуються в тематичну групу НО: *царекоронець, безвірко, безвірець, підпекелець, книгочит, людоморець, душоморець, дітозгубник, мисливник, дух-оборонець, зловред(а), сковородіянець*.

Більш докладною є класифікація НО, запропонована А. С. Белоусовою [1] і прийнята Г. М. Вокальчук за основу для аналізу okazіональної номінації назв осіб в українській поезії 20–30-х років ХХ століття [3] та К. В. Брігіковою для аналізу узуальних та okazіональних інновацій сучасної української мови [2].

В основі класифікації номінацій лежить поділ НО за активними й пасивними ознаками на два великих

об'єднання, які, у свою чергу, розподіляються за лексико-семантичними групами (далі – ЛСГ) і підгрупами. Аналіз фактичного матеріалу дозволяє виділити такі групи неолексем:

1. Назви осіб за активними ознаками:

1) назви осіб за професійною діяльністю: назви осіб за постійним родом занять: *книгочит, образотворник, псалмоспівник, псалмоспівець*; назви осіб за посадою: *царекоронець, ключарняник*; 2) назви осіб за виконанням випадкових, непрофесійних дій: назви осіб за конкретною дією: *втечник, виправданик*; назви осіб за виконуваними функціями: *турботник, доглядчик*; назви осіб за вчинками: *з'явець, приявник, вбивник, появник*; назви осіб за улюбленим заняттям: *пророк-словодар*;

2. Назви осіб за пасивними ознаками:

1) назви осіб за пасивними ознаками, притаманними самій особі: назви осіб за інтересами та захопленнями: *антихристичник*; назви осіб за ставленням до трудової діяльності: *лжеводій*; назви осіб за особливостями характеру, вдачі: *безвірець, безвірко*; 2) назви осіб за пасивними ознаками, набутими ззовні: назви осіб за соціальним становищем: *дука-владолубець, цареборець, цареприслужник, тронник, троносидець*.

Варто зауважити, що не всі виділені дослідниками групи АЛН представлені неолексемами В. Барки. Так, у лексиконі поета не представлені НО за відношенням до кого- / чогось, за схильностями. Натомість найчисленнішою групою є НО за активними ознаками, серед яких пріоритет належить НО за професійною діяльністю і НО за виконанням випадкових дій.

Деякі ЛСГ НО характеризуються інтегративною семою 'той, хто виконує дію'. Так, з-поміж НО виокремлюється ЛСГ із диференційною семою 'професійна діяльність'. До ЛСГ номінацій входять інновації з такими значеннями: *документник* – 'особа, яка працює з документами'; *прибрамник* – 'особа, яка при церковній брамі просить милостиню у перехожих'; *погребець* – 'особа, яка копає могили'; *виконник* – 'особа, що виконує накази': *На пустоші став, як погребець, лопатник! – / і рис...*

У кількісному плані репрезентативною є ЛСГ новотворів із семою 'конкретна дія': *втечник, в'язничник, появник, приявник, з'явець, мисливник, виправданик, доглядчик, звітник*. На камені коло паркану, / відпочиває *втечник...*; *Мороз!* – кара безжалісно, *в'язничник*; / в

цимбали хуртовин додзвонить; Появник один...; Спломенився й приявник гримучий...

Наведені вище інновації мають позитивну оцінку конотацію. Негативна конотація простежується у неолексемах, які містять у своїй структурі дієслівний компонент: *Замовк; а паща безодні розкрита, / тортурник споглядів...; ... всім продзвонює судний час... / і снаживець, і вбивник теж відбуде / іспит огню! – і ти стрічай.* Показово, що в основному такі інновації характерні для називання суспільної поведінки людини.

В. Барка активно працював над пошуком контекстуальних синонімів до загальноновживаних слів. Так, до узуальної назви *художник* автор створив синонімічну інновацію *образотворник*; до узуальної назви *музикант* – *ладовик*; *поет* – *римовник*; *теслар* – *струментник*. Показово, що зазначені новотвори використані автором лише як назви творів, а їх семантика остаточно розкривається безпосередньо в поезії, як-от: *Він часом – поет, відступає в ліричність; / назбирано рими; хто б проминув?*

Крім зазначених синонімів, що вживаються автором поза контекстуальним оточенням, у лексиконі В. Барки представлені новотвори (теж синонімі узуальних слів), які введені безпосередньо у контекст твору: викладач – *окулярник*: *На кафедрі він, окулярник, оберся*; читач – *прочитник*: *книжки – манускрипти, прочитника ждуть...;* виконавець – *виконник*: *Я тільки виконник...;* безвірник – *безвірець, безвірко*: *Ви ж – гемони. Ага, щоб знали, / скажу: безвірко я*; мисливець – *мисливник*: *Мисливник: в надгірньому лісі – / костерню скормив серед ночі...*

Уведення okazіональних синонімів спричинене версифікаційними потребами, зокрема пошуком необхідної рими. Замість номінації *фарисей*, що означає "лицемірна людина, блюзнір" [5, т. 3, с. 648], В. Барка створює інновацію *фарисеєня*: *Зненацька з гурту фарисеєня / в зухвалім тоні піддзвоня...* Негативна емоційна оцінка виникає через несумісність словотворчих елементів у структурі АЛН. Так, в узуальному словотворі суфікс *-ен(я)* переважно служить для утворення демінутивів, які називають насамперед малят тварин (качєня, гусєня), містять сєму 'недорослість', а відтак асоціюються з позитивною оцінкою денотатів. У новотворі ж сєма 'недорослість' знівельована за рахунок семантики твірної основи, через що неолексема набуває додаткового зневажливого забарвлення.

У класі НО переважають складні іменники, що в семантичному плані є значно глибшими, ніж прості, оскільки до структури новотвору входять дві твірні основи. Так, okazіональний юкстапозит *дука-владолубець* складається з двох твірних основ – застарілого *дука* і узуального *владолубець* та вживається із значенням "багата і могутня людина": *Берлінські дуки-*

владолубці / ворожать на алмазнім блюдці... Створення цієї неолексеми також спричинене пошуками поетом необхідної рими.

Більшість складних інновацій НО мають позитивну конотацію в семантиці: ...свічення з святих сторінок, / що кохає книгочит; / книгочит плечима до стіни, / серця колос на стеблині – / слуха...; А три старі пророки-словодари / до моря синього спішать мерщій. Зрідка трапляються АЛН і з негативною конотацією: ...простіть, кому ми раді, / вінчанному тиранові крайкому, / новому іродові на Україні / і ключодержцю в царстві тьми?! Негативна конотація в інновації ключодержець не експлікована в семантичній структурі новотвору. АЛН набуває її лише в контекстуальному оточенні, де вона актуалізується за допомогою слів і синтаксичних конструкцій тиран, ірод, царство тьми. У деяких новотворах негативна конотація есплікується завдяки семантиці твірних основ, як-от: Згоріли: злодій-фюрер і тюрма, / і злющі – за колючими дротами. Негативна семантика простежується в АЛН дітозгубник і людогубіссімус. Композити вступають у синонімічні відношення, бо їх загальна оцінна семантика спільна – негативна. У них є спільна архісема 'знищувати': бо в царевій залі / людогубіссімус усім / крізь вуса видзвєнить: "секім!.."; Від дітозгубника ж посли: / " – хай, царю, вернуться! звєли".

Підґрунтям для створення okazіональних НО є українська літературна традиція, звернення поета до Біблії, а також до фольклору. Приміром, інновація *кожем'яжка* створена на основі образу казкового героя – Кирила Кожум'яки: *Ну, кожем'яжко, / чинбар життя клаптинку, мни, суши! / Топи в вечірній прозолоть-воді, / зірками ясножовтими посип...*

Крім назв осіб, серед конкретних іменників виділяються такі лексико-семантичні групи новотворів:

1. Назви явищ природи – вітерець-левант, блискавичник, борвій-ураган, дощинка, дощопад, громівець, сніговинниця, сніжик, кара-злива, хмара-піна, хмарохід, снігосій.

2. Назви космічних об'єктів: білзірник, зірковник, зореничка, місяць-повнозір, сонце-місяць.

3. Назви птахів – голуб-білопір, пташка-красноград, щєбетинка, горличинка, чорнокрил-пірнач.

4. Назви рослин – терен-каліка, айстринка, лілія-невдаха, тюльпанинка, хризантемник.

5. Назви часових відрізків – ніч-змія, дужка-надвечірка, схід-іконостас, надвечірність, вечірішність, вечоровість.

До ЛСГ okazіональних іменників на позначення явищ природи належать номінації, в яких можна виділити такі семи: 'опаді': *дощовинець, дощинка, зверхзлива, сніжик, сніжєся*; 'гроза': *грозовинник, грозовиця, грозовичка, грозовичник*; 'блискавка':

блискавичник, зверхблискавка; 'грім': громовинник, громинець; 'вітер': вітерець-левант, вітер-світлокрил; 'хмара': хмаризник, хмаризна, хмара-піна, хмара-круча.

ЛСГ авторських лексичних новотворів із спільною інтегрувальною семою 'опаді' містить інновації з різними диференційними семами, як-от: 'дощ' – *дощів'я, дощопад, подощів'я*; 'злива' – *кара-злива*; 'сніг' – *сніговинниця, снігосій*.

У семантичній структурі деяких інновацій з інтегрувальною семою 'явище природи' виділяються диференційні семи 'хід', 'переміщення': *Безмісячна ніч: / бо в хмарохід, як в намет, зачинивсь – / льодисто плонінний, з неба, свічник...; Веду дощопад недрібний! – / струменями пролю в громівцях, / тисячами додзюрчать...*

Інновації *кара-злива, зверхзлива* є контекстуальними синонімами до узуальних слів *злива, проливень, хвища* [6, т. 1, с. 465]. Новотвори семантично конкретніші від узуальних номінацій та виразніші в експресивному відношенні, пор.: *...коли в красу-срібноколірність, / сховають злобу нечестиву / і поклянуться: вікнами домів'я, / і кликнуть грім і кару-зливу, / що добрі!; ...тоді – пролилася! лісами плескуча – / зверхзлива з хмаринних комор.*

Неолексеми *дощів'я, дощопад* вживаються із значенням "велика кількість того, що падає, сиплется": *...і маківки в дощів'я – вінчик змок...; Чи південь сизий не навів зловісне / дощів'я мов досаду дрібно?; Крізь дощів'я, вслід воскреслий череп / світлить воскові тополі; Веду дощопад недрібний! – / струменями пролю в громівцях, / тисячами додзюрчать...*

До ЛСГ назв космічних об'єктів (космонімів) належать неолексеми, у семантичній структурі яких виділяються такі семи: 'зоря / зірка': *зіркостан, зореничка, білозірник*; 'сонце': *квіт-сонце, сонцехресник*; 'місяць': *місяць-повнозір, сонце-місяць*; 'небо': *небокруг, схід-небо*.

До космонімів слід зарахувати також інновації *полум'яник, серпник*, які є експресивними контекстуальними синонімами до узуальної назви місяця. АЛН мотивуються іменниковими основами загальноновживаних слів *полум'я, серп*: *В крайнебо полум'яник відсвічнів, / і відмикає зорі – ніч; Курить привиддями чуже, / вогнистий серпник їх поже.*

Сема 'сонце' виділяється в неолексемах – назвах конкретного космічного об'єкта: *Трихмар'я в чорновиння вхнуло й сизе / квіт-сонце...*

У семантичній структурі деяких АЛН виділяється інтегрувальна сема 'небо', що поєднується з семою 'особа': Над снами предків свідчився хрест: святиня, / при царстві небоворожців зотліла; Грізніш, ніж смертоїдна щелепами підкам'яність: / на скрегіт – водіїв, мордерно нерозкаяних, / болючіш, ніж мільярдних домів

– у породільстві, / на розкрик розпачу! вирок скайданить – / кряжистих небоворожців: за вжерства адинські; Небоворожник, в "тозі", адства звір дозгубний / скаріотець – казначей. Названі новотвори детальніше характеризують осіб, які мають нібито вплинути на людину, природу [5, т. 1, с. 376].

ЛСГ назв рослин представлена невеликою кількістю АЛН. У семантичній структурі неолексем виділяється інтегрувальна сема 'рослина або її частина': *айстринка, білоклен, брость-листочок, зеленостебло, клен-каштан, листок-ніж*. Деякі індивідуально-авторські номінації, на відміну від ботанічних назв, містять не так наукові характеристики об'єктів, як емоційно-оцінні: *лілія-невдаха, терен-каліка, соняшник-князь* та ін. Уведення okazіоналізмів у контекст твору нерідко спричинене пошуком необхідної рими, напр.: *Світиться в світі радість, як небо, велика; / дерева небо славлять! навіть і терен-каліка.*

На відміну від розглянутих новотворів, котрі зберігають свій безпосередній зв'язок із узуальними відповідниками (у структурі загальноновживаних та okazіональних слів спільними є кореневі морфемі), деякі авторські назви рослин є абсолютно оригінальними номінаціями, в основу яких покладено інші ознаки, відмінні від тих, що лежать в основі узуальних назв. Це стосується, напр., інновації *чарівничник*: *Твоя пора! як виходцю з палати, / в вихрів зеленисто спломенітись, / бо ти – райдереве, ти – чарівничник*. Новотвір є контекстуальним синонімом до загальноновживаного слова *бузок*.

Аналізуючи семантику багатьох АЛН, потрібно звертати увагу насамперед на його контекстуальне оточення. Так, інновація *привид-гай*, на перший погляд, містить сему 'примара, що-небудь нереальне', хоча завдяки контексту набуває іншого значення – 'тендітний, ласкавий': *Ой, ти життя-життя! огненна ниво, де вряд згорає ніжний привид-гай*. Таке значення актуалізується завдяки наявності в контексті слова *ніжний*.

Переважає більшість інновацій ЛСГ назв рослин відзначається емоційно-оцінною семантикою, що містить позитивну оцінку: *зірка-айстра, айстринка, рослинка-дитя, сад-зеленозір, сад-рай*. Традиційно зі словами *зірка, дитя, сад, рай* пов'язані позитивні асоціації.

ЛСГ назв птахів представлена кількома новотворами. Крім інтегрувальної семи 'птах', неолексеми містять також диференційні семи, напр.: 'спів': *Веселий пурпур, сонечко – червінець, / і сад, що процвіта до вінець, / людину радують! – шебетинка сірозелена / аж приграє співзвуччями...; Веселий пурпур, сонечко-червінець, / і сад, що процвіта до вінець, / людину радують... шебетанюсенька / сіренька / аж приграє співзвуччями!*

Синонімічні інновації *цебетанюсенька*, *цебетинка* виражають суб'єктивну оцінку денотата. За структурно-семантичними особливостями АЛН нагадують народнопісенні утворення, у яких слово-образ сконденсовано передає зміст поняття, що виражається описовим словосполученням, пор.: *Прилетіли цебетоньки / Перед ваші окіноньки, / Сіли, пали, зацебетали.* [4, с. 56, 62]. В. Барка продовжував традиції українського пісенного фольклору, створюючи оказіональні номінативні одиниці з позитивною конотацією в семантиці, стилізуючи АЛН під народнопісенне мовлення.

Характерним для мовотворчості В. Барки є активне вживання демінутивів, які мають позитивну конотацію. Назви конкретних предметів – іменників жіночого і середнього роду, які виступають засобами позитивної оцінки, – мають відтінки здрібності, пестливості, напр.: *люстеринко, цебетинка, айстринка, горличинка, рушничника, тюльпанинка*. Варто зауважити, що інновації утворені за допомогою зменшувально-емоційних суфіксів, що характерно для українського словотвору [7, с. 280].

Високою експресивністю відзначаються контаміновані новотвори *пташенятусенько, оченятусенька*, у семантичній структурі яких виділяється сема 'лагідність, доброта'. Так, внаслідок контамінації основ іменників *пташеня* та *матусенька / татусенько* В. Барка утворив інновацію *пташенятусенько*. На початковий сегмент слова (слів) *матусенька/татусенько* накладається основа слова *пташеня*. Нове слово включає в своє значення семантику об'єднаних слів: *Стало сонечко в дворі / і тополі заступило. / Чути голосок о тій порі: / "Ой, пташенятусенько! як мило / у дворі співа, світа, сія / ми ж то раді: неня й я"*. Інший новотвір *оченятусенька* утворений аналогічно: *оченята + матусенька/татусенько → оченятусенька: Спішить, бо сніг летить через каміння / і осени благословенний цвіт; / в оченятусеньках дитяти – синя / волошка від сніжино-*

чок тремтить. Інновації відзначаються незвичністю форми, яка передає значно більший обсяг змісту порівняно з вихідними основами аналізованими окремо.

Наявність у поетичному лексиконі В. Барки значної кількості інновацій з інтегровальними семами 'особа', 'явище природи' пояснюється прагненням автора за допомогою нових виражальних засобів передати єдність людини і природи. У світорозумінні В. Барки світ, у якому живе, розвивається і вдосконалюється людина, – це природа. Людина і природа становлять органічну єдність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белоусова А. С. Имена лиц и их синтаксические свойства / А. С. Белоусова // Слово и грамматические законы языка : Имя. – М., 1989. – С. 131–205.
2. Брітківа К. В. Узуальне та оказіональне в інноваціях сучасної української мови: тенденції оновлення лексико-словотвірної категорії назв особи : дис. ...кандидата філол. наук : 10.02.01 / Брітківа Катерина В'ячеславівна. – Донецьк, 2007. – 304 с.
3. Вокальчук Г. М. Оказіональна номінація осіб в українській поезії 20–30-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Українська мова" / Г. М. Вокальчук. – К., 1991. – 23 с.
4. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова / С. Я. Єрмоленко. – К. : Наук. думка, 1987. – 245 с.
5. Новий словник української мови : в 3 т. / [В. Яременко, О. Сліпущко] – К. : Аконтіт, 2006.
5. Словник синонімів української мови : у 2 т. / [А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.]. – К. : Наук. думка, 2001. – Т. 1. – 2001. – 1026 с.
6. Сучасна українська літературна мова / [Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – [2-ге вид.]. – К. : Вища школа, 1997. – 496 с.

SUMMARY

The semantic features of occasional nouns are analysed in the article on material of Vasyl Baraka's poetry with a concrete value, the most meaningful lexico-semantic groups of substantives are distinguished.

УДК 81'373.4

Наталія ГАВРИЛЮК

ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ ЛЕКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ В ПОЕЗІЇ НЕОКЛАСИКІВ

У статті простежено еволюцію індивідуально-авторської номінації в поетичній творчості неокласиків, виявлено часткову залежність сплесків і спадів індивідуальної словотворчості від екстралінгвальних чинників.

Ключові слова: авторський лексичний новотвір, індивідуально-авторська номінація, еволюція, інновація, неокласики.

Індивідуально-авторський словотвір є потужним засобом емоційного вираження поетичного мовлення,

з одного боку, та невичерпним джерелом збагачення лексикону української мови, з іншого, чим зумовлене

ЗМІСТ

Вітаємо з ювілеєм!	3
Труш Т.М. Слово вчителя.....	4
Розділ І. Актуальні проблеми синтаксису	6
Гуйванюк Н.В. Складносурядні речення ускладненої структури	6
Кульбабська О.В. Класифікаційні параметри простого неелементарного речення в синтаксичній концепції К.Ф.Шульжука	11
Кузьмич О.О. Імплицитні елементи в структурі складного речення	15
Шкарбан Т.М. Засоби стислості структури складних конструкцій з однорідною супідрядністю	18
Волощук Р.М. Зовнішні синтаксичні актуалізаційні категорії речення.....	21
Давнюк С.В. Особливості семантики складних сурядно-підрядних конструкцій в українській мові	24
Ричагівська Ю.Є. Типи семантико-синтаксичних відношень у складному реченні віршованого жанру	27
Каленич В.М. Адвербіальні синтаксеми у двоскладних реченнях з одновалентними дієслівними предикативами	32
Щербачук Н.П. Імплицитність – експліцитність синтаксем у простих реченнях-репліках діалогічних едностей типу питання-відповідь	36
Пітель В.І. Незакінчені речення: проблема синтаксичного аналізу.....	40
Пацаранюк Ю.М. Синтаксичні конвергенції як форма реалізації іронії у структурі речення.....	43
Межов О.Г. Орудний відмінок як основний морфологічний варіант інструментальної синтаксеми.....	46
Роїк О.Ю. Семантична нівеляція порівняльних сполучників у структурі складнопідрядних речень.....	50
Костусяк Н.М. Формально-синтаксичні та комунікативні ознаки знахідного відмінка іменників.....	55
Розділ ІІ. Проблеми мовознавчих теорій.....	60
Загнітко А.П. Сучасні класифікації концептів: теоретичний і прикладний аспекти	60
Архангельська А.М. Еталон та анти-еталон чоловічої краси у дзеркалі української мови	67
Мединська Н.М. Проблема предметних та ознакових слів у сучасній лінгвістиці: семасіологічний аспект.....	71
Воробйова Л.М. Слово та його значення: психолінгвістичний аспект	74
Пальчевська О.С. Просторово-орієнтаційний код в українській фразеології.....	78
Войцешук Л.А. Синергетика мови як вияв її духовної сутності в лінгвофілософських концепціях вітчизняних учених.....	81
Бобрикова Ю.В. Мовні реалії та проблеми перекладу	86
Розділ ІІІ. Актуальні питання культури мовлення	90
Єрмоленко С.Я. Культура мови і мовні ідеали суспільства.....	90
Сюта Г.М. Поетичне слово-образ як знак української культури	94
Весельська Г.С. Нові явища у функціонування еднальних сполучників в українській літературній мові на початку ХХІ століття	97
Шульжук Н.В. Молодіжний жаргон як лінгвосоціальне явище.....	101
Желязкова В.В. Стилїстичні засоби вираження оцінки у сучасному політичному дискурсі ЗМІ України.....	106
Вокальчук Є.Л. Культурно мовні проблеми спортивного теледискурсу	110
Розділ ІV. Актуальні проблеми лексикології	114
Вокальчук Г.М. Українська індивідуально-авторська неологія та неографія: стан і перспективи	114
Шульга Т.А. Семантико-синтаксичні прийоми створення комізму	118
Адах Н.А. Оказіональні іменники зі значенням конкретної предметності в поетичному словнику Василя Барки	121
Гаврилюк Н.В. Особливості еволюції індивідуально-авторської лексичної номінації в поезії неокласиків	124
Тимочко О.Б. Основні тенденції у словотворчій практиці поетів-дисидентів 60-70-х років ХХ ст.	127
Тиха Л.Ю. Метафора Марії Матіос: семантичні типи та синтаксичні особливості їх реалізації (на матеріалі малої прози).....	130

Степанова О.І. Проблеми унормування та стандартизації наукової термінології.....	134
Дзюба М.М. Специфіка процесу апелятивзації у сфері наукової термінології	137
Шевчук Т.Б. Запозичені лексеми на позначення осіб, які займаються фінансово-економічною діяльністю в сучасних засобах масової інформації.....	141
Кірілкова Н.В. Фольклоризми у повістях Миколи Вінграновського	145
Панцьо С.Є., Лісняк Н.І. Складні слова як засіб емотивності у поезії Д. Павличка.....	149
Розділ V. Актуальні питання лінгвістики тексту, історії української мови, топонімики, діалектології.....	153
Сікорська З.С. Прийменникові конструкції як вада професійного мовлення.....	153
Олексієвець Л.С. Функціонально-стилістичні особливості тексту офіційно-ділового стилю	159
Карчевська О.Р. Мовна організація портрета людини в українській прозі 20-30 років ХХ ст. (на матеріалі повістей Б.Антоненко-Давидовича	164
Бибик С.П. Розмовно-діалогічна мова в художній оповіді (на матеріалі творів Григора Тютюнника	167
Мялковська Л.М. Конкретно-чуттєвий компонент у мовотворчості І.Нечуя-Левицького	171
Пітель В.М. Народна етимологія і суміжні мовні явища	175
Мандрик Н.В. Народно розмовне джерело як матеріал художньої творчості в Україні 17-18 ст	179
Бісовецька Л. А. Відіменний словотвір дієслів за допомогою суфікса <i>-и-</i> в українській мові: історія і сучасність.....	183
Бачкур Р.О. Лінгвістична типологія назв тварин як твірної бази в українській мові.....	187
Каленюк С.О. Топоніми як ваговий шар ономастичного простору у творах Уласа Самчука.....	192
Джочка І.Ф. Лексико-семантична типологія іменників з кількісним значенням (на матеріалі гуцульських говірок).....	195
Кисіль К.С. Семантика номінативних знаків глутонімії (на матеріалі словника «Арго нововижівських кожухарів на Волині» Й.Дзензелівського).....	201
Лавренчук М.В. Питання системного дослідження матеріальної лексики західно поліських говірок	205
Розділ VI. Актуальні проблеми зіставного мовознавства.....	210
Даниленко Л.І. Становлення лінгвокогнітивної парадигми в чеському мовознавстві.....	210
Погрібна Т.А. Комунікативно-прагматичні особливості чеських народних прикмет	213
Кондзеля О.С. Засоби комізму в польському художньому дискурсі (Katarzyna Grosnowa «Nigdy w zygii!» і «Serce na temblaku»).....	217
Філь О.М. Культурноспецифічні слова у ролі запозичень в етнічних мовних картинах світу (на матеріалі української та польської мов)	222
Семагин Т.С. Реконструкція слів-імен концептів <i>прекрасне/потворне</i> в англійській та українській мовах.....	224
Яскевіч Ю.В. Етимологічний аспект аналізу концепту <i>страх</i> в англійській, українській та французькій мовах	228
Бісовецька Т.В. Реконструкція номінацій соціального статусу людини тематичного поля «Сімейні стосунки».....	232
Дутчак Н.М. Демінутивна семантика у сфері дієслова.....	236
Розділ VII. Актуальні проблеми мовної освіти	240
Хом'як І.М. Орфографічна культура писемного мовлення.....	240
Лещенко Г.П. Комунікативні завдання у системі вивчення морфології у 6-7 класах загальноосвітніх шкіл	243
Златів Л.М. Засвоєння основних способів підвищення інформативності тексту студентами-філологами	250
Антончук О.М. Психологічні умови формування орфографічних умінь і навичок в учнів 6-7 класів	254
Ковальчук Н.П. Символіка знаків пунктуації в електронній письмовій мові.....	257

Наукове видання
Збірник наукових праць
Актуальні проблеми сучасної філології
Мовознавчі студії
Випуск XVII

Упорядкування та наукове редагування
Степанова О.І.

Технічний редактор
Литвак А.М.

ББК 81 Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету.
А 43 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.
4 Вип. 18. – Рівне: РДГУ, 2010. – 265 с.
УДК
811.161.2

Здано до набору _____ . Підписано до друку _____
Формат 70x100¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк на ризографі.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 8.0.
Тираж 300 прим. Зам. 57/1.

Видавничі роботи: редакційно-видавничий відділ РДГУ
33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет.
Адреса редакції: м. Рівне, вул. Остафова, 31; кафедра української мови